Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 1. augusta 2025*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Životné prostredie – Podpora používania energie vyrobenej z obnoviteľných zdrojov – Smernica 2009/28/ES – Článok 3 – Smernica (EÚ) 2018/2001 – Článok 4 – Vnútroštátne stimuly na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov – Schéma pomoci – Štátna pomoc – Článok 108 ZFEÚ – Výlučná právomoc Európskej komisie rozhodovať o zlučiteľnosti opatrení pomoci s vnútorným trhom – Rozhodnutie Komisie, ktorým sa konštatuje zlučiteľnosť takejto schémy pomoci s vnútorným trhom – Žaloba podaná príjemcom pomoci na základe tejto schémy na vnútroštátny súd, ktorou sa napáda podmienka uvedenej schémy, ktorá je neoddeliteľne spojená s jej fungovaním – Neprípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania týkajúceho sa výkladu príslušných ustanovení daných smerníc v rámci predmetnej žaloby“

Vo veci C-514/23,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko) z 8. augusta 2023 a doručený Súdnemu dvoru 8. augusta 2023, ktorý súvisí s konaním:

Tiberis Holding Srl

proti

Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA,

Ministero dello Sviluppo economico,

Ministero dell’Ambiente e della Sicurezza energetica,

za účasti:

Conza Energia Srl,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory I. Jarukaitis (spravodajca), predseda Súdneho dvora K. Lenaerts, vykonávajúci funkciu sudcu štvrtej komory, sudcovia N. Jääskinen, A. Arabadžiev a M. Condinanzi,

generálny advokát: A. Rantos,

* Jazyk konania: taliančina.

tajomník: C. Di Bella, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní 7. novembra 2024,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Tiberis Holding Srl, v zastúpení: F. Bassan, I. Perego, G. M. Roberti, A. Sascaro a S. Venturini, avvocati,

– Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA, v zastúpení: R. Lener, A. Pugliese a C. San Mauro, avvocati,

– talianska vláda, v zastúpení: S. Fiorentino a G. Palmieri, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci L. G. V. Delbono a P. Garofoli, avvocati dello Stato,

– Európska komisia, v zastúpení: B. De Meester a A. Spina, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 6. februára 2025,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES z 23. apríla 2009 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES (Ú. v. EÚ L 140, 2009, s. 16), ako aj článku 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ L 328, 2018, s. 82).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou Tiberis Holding Srl (ďalej len „Tiberis“) na jednej strane a Gestore dei servizi energetici (GSE) SpA, Ministero dello Sviluppo economico (Ministerstvo pre hospodársky rozvoj, Taliansko) a Ministero dell’Ambiente e della Sicurezza energetica (Ministerstvo životného prostredia a energetickej bezpečnosti, Taliansko) na druhej strane vo veci faktúr, ktorými GSE požiadala Tiberis, aby jej vrátila časť pomoci, ktorú Tiberis získala na základe systému stimulov na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov iných ako fotovoltická energia.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie (EÚ) 2015/1589

3 Článok 1 nariadenia Rady (EÚ) 2015/1589 z 13. júla 2015 stanovujúceho podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 108 [ZFEÚ] (Ú. v. EÚ L 248, 2015, s. 9) obsahuje tieto vymedzenia pojmov:

„Na účely tohto nariadenia platia nasledujúce vymedzenia pojmov:

a) ‚pomoc' je akékoľvek opatrenie, ktoré spĺňa všetky kritéri[á] stanovené v článku 107 ods. 1 ZFEÚ;

b) ‚existujúca pomoc' je:

…

ii) schválená pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálna pomoc, ktoré boli schválené [Európskou k]omisiou alebo Radou [Európskej únie];

…

c) ‚nová pomoc' je každá pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálnu pomoc, ktorá nie je existujúcou pomocou vrátane úprav existujúcej pomoci;

d) ‚schéma pomoci' je akýkoľvek akt, na základe ktorého možno bez ďalších vykonávacích opatrení poskytnúť individuálnu pomoc podnikom definovaným v akte všeobecným a abstraktným spôsobom a akýkoľvek akt, na základe ktorého sa môže pomoc, ktorá nie je spojená s osobitným projektom, poskytnúť jednému alebo viacerým podnikom na neurčitú dobu a/alebo v neurčitej sume;

…

f) ‚neoprávnená pomoc' je pomoc zavedená v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ;

…"

4 Článok 2 ods. 1 tohto nariadenia stanovuje:

„Ak sa v nariadeniach prijatých podľa článku 109 ZFEÚ ani v iných príslušných ustanoveniach zmluvy nestanovuje inak, dotknutý členský štát oznámi Komisii v dostatočnom časovom predstihu akékoľvek plány poskytnúť novú pomoc. …"

5 V zmysle článku 3 uvedeného nariadenia:

„Pomoc notifikovaná podľa článku 2 ods. 1 sa nezavedie skôr, ako Komisia prijme, alebo sa má za to, že prijala rozhodnutie, ktorým sa táto pomoc schvaľuje."

Nariadenie (ES) č. 794/2004

6 Článok 4 ods. 1 nariadenia Komisie (ES) č. 794/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vykonáva nariadenie 2015/1589 (Ú. v. EÚ L 140, 2004, s. 1; Mim. vyd. 08/004, s. 3), zmeneného nariadením Komisie (EÚ) 2015/2282 z 27. novembra 2015 (Ú. v. EÚ L 325, 2015, s. 1) (ďalej len „nariadenie č. 794/2004“), stanovuje, že na účely článku 1 písm. c) nariadenia 2015/1589 „zmena existujúcej pomoci bude znamenať každú zmenu, okrem zmien čisto formálneho alebo administratívneho charakteru, ktoré nemôžu ovplyvniť posúdenie zlučiteľnosti opatrenia pomoci so spoločným trhom. …“.

Rozhodnutie SA.43756

7 V rozhodnutí C(2016) 2726 final z 28. apríla 2016 týkajúcom sa štátnej pomoci SA.43756 (2015/N) – Taliansko, Podpora elektriny z obnoviteľných zdrojov v Taliansku (ďalej len „rozhodnutie SA.43756“), Komisia nevzniesla námietky voči schéme pomoci notifikovanej Talianskou republikou vo forme návrhu vyhlášky ministerstva, ktorej cieľom je podpora výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie, z dôvodu, že táto schéma je zlučiteľná s vnútorným trhom podľa článku 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ.

8 Časť 2 tohto rozhodnutia, nazvaná „Opis opatrenia“, obsahuje v oddiele 2.1 s názvom „Kontext a ciele schémy pomoci“ tieto odôvodnenia:

„(2) Cieľom notifikovanej schémy je podporiť výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie. Opatrenie pomôže Taliansku dosiahnuť európske ciele v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov. Schéma je otvorená všetkým obnoviteľným zdrojom energie s výnimkou fotovoltickej slnečnej energie…

(3) S cieľom reformovať svoju vnútroštátnu schému pomoci pre energiu z obnoviteľných zdrojov v súlade s ustanoveniami [oznámenia Komisie s názvom ‚Usmernenie o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky na roky 2014 – 2020‘ (Ú. v. EÚ C 200, 2014, s. 1, ďalej len ‚usmernenie na roky 2014 – 2020‘)] Taliansko oznámilo prechodnú schému na roky 2015 a 2016. …

(4) Taliansko oznámilo Komisii návrh vyhlášky ministerstva, ktorý obsahuje ustanovenia pre uplatňovanie schémy. Vyhláška bude formálne prijatá, keď Komisia prijme rozhodnutie o nevznesení námietok.“

9 Časť 3 uvedeného rozhodnutia venovaná posúdeniu oznámenej schémy pomoci obsahuje odôvodnenia 28 až 66. V tejto časti 3 Komisia v odôvodneniach 31 a 32 spresňuje, že vzhľadom na to, že oznámená schéma je zameraná na podporu elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov, patrí do pôsobnosti usmernenia na roky 2014 – 2020 a že zlučiteľnosť tejto schémy s článkom 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ teda posudzovala na základe relevantných ustanovení tohto usmernenia, a to ustanovení uvedených v oddiele 3.2., ako aj v pododdieloch 3.3.1. a 3.3.2. tohto usmernenia.

10 Odôvodnenie 34 rozhodnutia SA.43756, ktoré sa nachádza pod názvom „Cieľ spoločného záujmu“, stanovuje:

„Cieľom notifikovaného opatrenia pomoci je pomôcť Taliansku dosiahnuť dlhodobé ciele v oblasti zmeny klímy a energetickej udržateľnosti stanovené [Európskou úniou] v rámci energetickej politiky [Únie]. Schéma pomôže Taliansku ciele dosiahnuť. V súlade s bodmi 30 a 31 [usmernenia na roky 2014 – 2020] Taliansko vymedzilo cieľ opatrenia a vysvetlilo, že opatrenie prispeje k dosiahnutiu cieľov európskej energetickej politiky [pozri odôvodnenie (2)].“

11 Pod názvom „Potreba pomoci, vhodného nástroja a stimulačného účinku“ sa odôvodnenia 36 až 42 tohto rozhodnutia týkajú najmä bodov 107, 116 a 49 usmernenia na roky 2014 – 2020.

12 Pod názvom „Proporcionalita“ sa nachádzajú tieto odôvodnenia:

„(43) Podľa bodu 69 [usmernenia na roky 2014 – 2020] sa pomoc v oblasti životného prostredia považuje za primeranú, ak sa jej výška na jedného príjemcu obmedzuje na minimum potrebné na dosiahnutie stanoveného cieľa v oblasti ochrany životného prostredia.

(44) Komisia posúdila primeranosť pomoci z hľadiska ustanovení oddielu 3.3.2 [usmernenia na roky 2014 – 2020] týkajúceho sa prevádzkovej pomoci poskytnutej na energiu z obnoviteľných zdrojov.

…

(47) Ako sa uvádza v bode 128 [usmernenia na roky 2014 – 2020], ak neexistuje súťažné ponukové konanie, Komisia posúdi primeranosť pomoci podľa ustanovení bodu 131 [tohto usmernenia na roky 2014 – 2020].

(48) V prípade projektov uvedených v zoznamoch priorít, na ktoré sa vzťahuje výkupná sadzba, Taliansko preukázalo, že pomoc na jednotku energie nepresahuje [aktualizované celkové priemerné náklady na elektrickú energiu (*levelised cost of electricity*, ďalej len ‚LCOE‘)] pre predmetnú technológiu. Z tabuľky 4 napríklad vyplýva, že odhadované LCOE v prípade vybraných projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov sú výrazne vyššie ako odhadovaná cena na trhu s elektrickou energiou… Rozsah [vnútornej návratnosti] odhadnutý Talianskom… sa zdá byť v súlade s rozsahom projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, ktoré nedávno schválila Komisia, alebo menší…

…

(50) V prípade projektov uvedených v zoznamoch priorít, ak trhová cena elektrickej energie presahuje odhadované LCOE, sa rozdiel sa vráti znížením prémie pri následných platbách. Tým sa zabráni mimoriadnym ziskom, ak ceny elektrickej energie vyššie ako LCOE prinesú pre projekt dodatočné príjmy (nad rámec príjmov zohľadnených v odhade rentability projektu…). …

(51) Vzhľadom na uvedené skutočnosti Komisia dospela k záveru, že odmena spĺňa podmienky uvedené v bode 131 [usmernenia na roky 2014 – 2020], a preto je primeraná.“

13 Odôvodnenie 66 rozhodnutia SA.43756, ktoré sa nachádza pod názvom „Záver o zlučiteľnosti opatrenia“, stanovuje:

„Vzhľadom na uvedené skutočnosti Komisia konštatuje, že notifikovaná schéma sleduje cieľ spoločného záujmu, a to potrebným a primeraným spôsobom bez toho, aby neprimerane ovplyvňovala hospodársku súťaž a obchod, a teda že pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom na základe [usmernenia na roky 2014 – 2020].“

Talianske právo

14 Decreto del Ministero dello Sviluppo economico – Incentivazione dell’energia elettrica prodotta da fonti rinnovabili diverse dal fotovoltaico (vyhláška ministerstva pre hospodársky rozvoj o podpore elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov iných ako fotovoltických) z 23. júna 2016 (GURI č. 150 z 29. júna 2016, s. 8, ďalej len „vyhláška z 23. júna 2016“) vo svojej úvodnej časti odkazuje najmä na smernicu 2009/28 a rozhodnutie SA.43756.

15 Článok 4 vyhlášky z 23. júna 2016 v odsekoch 1 až 3 stanovuje postupy prístupu k systému stimulov, ktorý zavádza, a to zápis zariadenia do príslušného registra, ktorý sa určuje podľa zdroja energie a typu zariadenia, účasť prevádzkovateľa na reverzných aukciách a priamy prístup. Tento článok 4 spresňuje pre každý typ postupu oprávnené kategórie zariadení, ktoré sú v podstate určené na základe výrobnej kapacity príslušného zariadenia.

16 Článok 7 danej vyhlášky sa týka určenia výkupných sadzieb a stimulov. V jeho odseku 4 sa stanovuje, že pokiaľ ide o zariadenia s kapacitou najviac 500 kilowattov (kW), GSE v prípade potreby vykúpi elektrinu dodanú do siete, pričom za čistú výrobu dodanú do siete zaplatí celkovú stimulačnú sadzbu určenú na základe prílohy 1 k uvedenej vyhláške. V odseku 6 tohto článku 7 sa spresňuje, že v prípade, ak sa prevádzkovateľ takéhoto zariadenia rozhodne ponechať si energiu vo svojom vlastníctve a predať ju na voľnom trhu, GSE vykoná „paušálny odber“, pričom prechod z jedného spôsobu vyplácania stimulu na iný nie je povolený viac ako dvakrát počas obdobia uplatňovania stimulu. V odseku 5 uvedeného článku 7 sa stanovuje, že v prípade zariadení s menovitým výkonom vyšším ako 500 kW, na ktoré sa vzťahuje stimul z titulu ich účasti na reverzných aukciách, GSE vyplatí za čistú výrobu dodanú do siete stimul určený podľa tej istej vyhlášky, pričom energia vyrobená týmito zariadeniami zostáva k dispozícii výrobcovi.

17 Spôsoby výpočtu stimulov sú spresnené v časti 1 prílohy 1 k vyhláške z 23. júna 2016 s názvom „Určenie stimulov pre nové zariadenia“. Bod 1 tejto časti 1 definuje tieto podmienky pre zariadenia s kapacitou najviac 500 kW, ktoré si zvolia celkovú stimulačnú sadzbu v zmysle článku 7 ods. 4 tejto vyhlášky. Bod 2 uvedenej časti 1 definuje spôsoby výpočtu stimulu pre iné zariadenia.

18 Základné stimulačné sadzby, ktoré sa používajú na výpočet stimulu, sa rozlišujú podľa obnoviteľného zdroja energie, typu zariadenia a jeho výkonu. Tie, ktoré sú uplatniteľné na veľké zariadenia, sú nižšie ako tie, ktoré sú uplatniteľné na stredne veľké zariadenia.

19 Článok 26 ods. 1 vyhlášky z 23. júna 2016 stanovuje, že GSE uverejní osobitné postupy uplatňovania systému stimulov zavedeného touto vyhláškou, najmä prevádzkové pravidlá týkajúce sa reverzných aukcií a postupov zápisu do registra.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

20 Tiberis prevádzkuje vodnú elektráreň na Tibere s výkonom 2,747 megawattov (MW). Dňa 8. septembra 2017 GSE vyhovela jej žiadosti z 22. decembra 2016, ktorá sa týkala možnosti využívať systém stimulov na výrobu elektrickej energie podľa vyhlášky z 23. júna 2016, doplnenej postupmi uplatňovania vydanými spoločnosťou GSE 15. júla 2016 v súlade s článkom 26 predmetnej vyhlášky.

21 Dňa 5. októbra 2017 Tiberis uzatvorila so spoločnosťou GSE zmluvu o podmienkach poskytovania stimulov, ktoré jej podľa tohto systému prináležia. Od roku 2017 do roku 2021 Tiberis dostala pomoc v celkovej výške 4 044 340,75 eura. Prostredníctvom dvoch faktúr zo 4. apríla 2022 a jednej faktúry z 2. mája 2022 GSE požiadala Tiberis o vrátenie časti poskytnutej pomoci v celkovej výške 1 224 210,86 eura.

22 Tiberis teda podala žalobu na Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Regionálny správny súd pre Lazio, Taliansko), ktorou sa domáhala neplatnosti týchto žiadostí o vrátenie, ako aj zmluvných a regulačných ustanovení, na ktorých boli tieto žiadosti založené. Na jej podporu Tiberis uviedla najmä porušenie článku 3 smernice 2009/28, ako aj článku 4 smernice 2018/2001. GSE a Conza Energia Srl, ďalšia účastníčka konania, uviedli, že žaloba je neprípustná z dôvodu uplynutia lehoty a v každom prípade nedôvodná.

23 Daný súd rozhodol, že uvedená žaloba je prípustná, ale nedôvodná.

24 Tiberis podala na Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, návrh na zmenu uvedeného rozsudku, pričom zopakovala svoj žalobný dôvod založený na porušení článku 3 smernice 2009/28 a článku 4 smernice 2018/2001. GSE a Conza Energia navrhujú uvedený prostriedok nápravy zamietnuť.

25 Vnútroštátny súd uvádza, že časť 1 bod 2 prílohy 1 k vyhláške z 23. júna 2016 sa na prvý pohľad zdá v rozpore s článkom 3 smernice 2009/28, ako aj s článkom 4 smernice 2018/2001. Tieto ustanovenia práva Únie údajne totiž stanovujú päť kumulatívnych kritérií na to, aby boli stimuly zákonné. Po prvé je údajne potrebné, aby boli založené na trhu, po druhé, aby umožňovali príjemcom reagovať na trhové signály, po tretie, aby zabraňovali akémukoľvek zbytočnému narušeniu trhov, po štvrté, aby zaručovali, že výrobcovia budú reagovať na cenové signály trhu, a po piate, aby zaručovali, že výrobcovia budú maximalizovať svoje trhové príjmy. Navyše sa údajne musia poskytovať otvoreným, transparentným, konkurenčným, nediskriminačným a nákladovo efektívnym spôsobom.

26 Vnútroštátna právna úprava, o ktorú ide v konaní na vnútroštátnom súde, údajne môže viesť k tomu, že výrobcovia budú nútení neuchádzať sa o stimuly, čo je údajne v rozpore s cieľom systému stimulov. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti spresňuje, že článok 4 vyhlášky z 23. júna 2016 stanovuje, že prístup k týmto stimulom sa poskytuje na základe troch rôznych postupov, ale že výrobcovia si nemôžu vybrať jeden konkrétny postup, keďže postup, na ktorom sa môžu zúčastniť, závisí výlučne od výrobnej kapacity príslušného zariadenia. Tiberis si teda údajne nemohla slobodne vybrať, či dostane stimul z titulu svojho zápisu do registra alebo z titulu účasti na aukcii. Výrobcovia, ktorí získavajú stimul z titulu zápisu do registra, sú povinní vrátiť spoločnosti GSE rozdiel medzi trhovou cenou a stimulačnou sadzbou zaručenou spoločnosťou GSE, pokiaľ je trhová cena vyššia ako stimulačná sadzba, na rozdiel od výrobcov disponujúcich veľkými zariadeniami, ktorí získavajú stimul prostredníctvom účasti na aukcii, pričom títo môžu inkasovať plnú trhovú cenu.

27 Navyše podmienka spočívajúca vo vykonaní zúčtovania v prospech spoločnosti GSE, pokiaľ je trhová cena vyššia ako táto sadzba, sa údajne zdá v potenciálnom rozpore so smernicami 2009/28 a 2018/2001 v rozsahu, v akom sa podľa vnútroštátneho súdu týmito smernicami ukladá členským štátom povinnosť umožniť prevádzkovateľom reagovať na dynamiku trhu s cieľom vyhnúť sa narušeniam vyplývajúcim z potlačenia schopnosti výrobcov reagovať na dopyt, zatiaľ čo s ohľadom na tento mechanizmus „záporného stimulu“ výrobcovia získavajúci stimul z titulu svojho zápisu do registra údajne nemajú žiadny záujem na túto dynamiku trhu reagovať.

28 Za týchto podmienok Consiglio di Stato (Štátna rada) rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Bránia zásady stanovené v článku 3 smernice 2009/28 a v článku 4 smernice 2018/2011 vnútroštátnej právnej úprave, ktorá v rámci vnútroštátneho systému stimulov stanovuje v prípadoch, keď výrobcovia predávajú energiu na voľnom trhu, stimulačnú sadzbu zaručujúcu minimálnu cenu, ktorá je súčasne aj maximálnou cenou na základe mechanizmu zúčtovania – vrátenia súm presahujúcich hodnotu stimulu, ak je trhová cena vyššia ako stimul (tzv. mechanizmus ‚záporného stimulu‘), pričom tento mechanizmus zúčtovania sa navyše uplatňuje len v prípade, keď výrobca predávajúci energiu na voľnom trhu získa prístup k stimulu prostredníctvom zápisu do príslušného registra, a nie v prípade, keď získa prístup k stimulu prostredníctvom účasti na aukcii?“

O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

29 GSE tvrdí, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je neprípustný z dôvodu, že vnútroštátny súd neuviedol všetky relevantné skutočnosti a ani presné dôvody, pre ktoré sa pýta na súlad vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, čo je v rozpore s článkom 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

30 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry, ktorú odráža článok 94 písm. a) a b) rokovacieho poriadku, si potreba získať výklad práva Únie, ktorý bude pre vnútroštátny súd užitočný, vyžaduje, aby vnútroštátny súd vymedzil skutkový a právny rámec, z ktorého ním položené otázky vychádzajú, alebo aby aspoň vysvetlil skutkové predpoklady, na ktorých sú tieto otázky založené. Navyše je nevyhnutné, ako to vyplýva z článku 94 písm. c) rokovacieho poriadku, aby sa v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádzali dôvody, ktoré viedli vnútroštátny súd k položeniu otázky týkajúcej sa výkladu alebo platnosti určitých ustanovení práva Únie, ako aj súvislosti, ktoré vidí medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnou právnou úpravou uplatniteľnou na spor vo veci samej (rozsudok z 21. decembra 2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, bod 59 a citovaná judikatúra).

31 V prejednávanej veci návrh na začatie prejudiciálneho konania spĺňa požiadavky pripomenuté v predchádzajúcom bode tohto rozsudku.

32 V tejto súvislosti treba uviesť, že talianska vláda tiež tvrdí, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je neprípustný, ale z dôvodu, že vnútroštátny súd nemôže vyhovieť návrhu spoločnosti Tiberis, keďže položená otázka je údajne hypotetická. Podľa tejto vlády by totiž vyhovenie uvedenej žiadosti viedlo k podstatnej zmene pomoci schválenej rozhodnutím SA.43756, čo by znamenalo, že daný súd by poskytol novú pomoc, ktorá nebola ani oznámená Komisii a ani Komisiou schválená. Článok 108 ods. 3 ZFEÚ tomu údajne bráni.

33 V tomto ohľade treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry v rámci konania podľa článku 267 ZFEÚ prináleží výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdil potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Preto ak sa položené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (rozsudky z 21. apríla 1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, bod 8, ako aj z 22. októbra 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, bod 36 a citovaná judikatúra).

34 Súdnemu dvoru však prináleží preskúmať podmienky, za akých sa vnútroštátny súd naň obrátil s cieľom preveriť svoju vlastnú právomoc alebo prípustnosť návrhu, ktorý mu bol predložený (rozsudok z 22. októbra 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, bod 37 a citovaná judikatúra).

35 Súdny dvor môže byť najmä vedený k tomu, aby preskúmal, či môžu byť ustanovenia práva Únie, ktorých sa týkajú prejudiciálne otázky, uplatnené vnútroštátnym súdom na účely rozhodnutia sporu vo veci samej. Ak to tak nie je, tieto ustanovenia sú irelevantné na vyriešenie tohto sporu a požadované rozhodnutie o prejudiciálnej otázke nie je nevyhnutné na to, aby vnútroštátny súd mohol vydať svoj rozsudok, a tak tieto otázky treba považovať za neprípustné (rozsudok z 22. októbra 2024, Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, bod 38).

36 V prejednávanej veci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že Tiberis na základe článku 3 smernice 2009/28 a článku 4 smernice 2018/2001 spochybňuje v rámci žaloby na vnútroštátnom súde zákonnosť mechanizmu záporného stimulu podľa vyhlášky z 23. júna 2016, ktorý predstavuje podmienku vykonávania schémy podpory elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov iných ako fotovoltická energia, ktorá bola zavedená uvedenou vyhláškou.

37 Zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, ako aj z diskusií na pojednávaní pred Súdnym dvorom navyše vyplýva, že je nesporné, že táto schéma podpory elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov iných ako fotovoltická energia predstavuje schému štátnej pomoci v zmysle článku 107 ZFEÚ, článku 2 písm. k) smernice 2009/28, ako aj článku 2 druhého odseku bodu 5 smernice 2018/2001, ktorú oznámili príslušné talianske orgány Komisii a ktorá je predmetom rozhodnutia SA.43756. V uvedenom rozhodnutí Komisia rozhodla nevzniesť voči schéme námietky, keďže ju považovala za zlučiteľnú s vnútorným trhom podľa článku 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ.

38 V predmetnej veci treba teda overiť, či žalobu podanú na vnútroštátnom súde hospodárskym subjektom s cieľom spochybniť podmienku vykonávania schémy štátnej pomoci na podporu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov, ktorej je príjemcom a ktorá je predmetom rozhodnutia Komisie, v ktorom sa konštatuje jej zlučiteľnosť s vnútorným trhom, môže tento súd posúdiť z hľadiska ustanovení článku 3 smernice 2009/28 alebo článku 4 smernice 2018/2001, na ktoré sa odvoláva tento hospodársky subjekt a ktoré sú predmetom položenej otázky.

39 V tejto súvislosti treba pripomenúť, ako to vyplýva z ustálenej judikatúry, že v systéme preskúmavania štátnej pomoci zavedenom Zmluvou o FEÚ majú vnútroštátne súdy a Komisia navzájom sa dopĺňajúce, ale odlišné úlohy (rozsudok z 2. mája 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, bod 45 a citovaná judikatúra).

40 Vnútroštátne súdy dbajú najmä na zabezpečenie toho, aby práva osôb podliehajúcich súdnej právomoci boli chránené pred prípadným porušením zákazu uvedeného v článku 108 ods. 3 ZFEÚ zo strany štátnych orgánov až do prijatia konečného rozhodnutia Komisie. V tejto súvislosti sa možno obrátiť na vnútroštátne súdy, ktoré budú musieť podať výklad a uplatniť pojem „štátna pomoc“ uvedený v článku 107 ods. 1 ZFEÚ s cieľom určiť, či štátne opatrenie, ktoré bolo prijaté bez predbežnej kontroly stanovenej v článku 108 ods. 3 ZFEÚ, sa malo alebo nemalo tejto kontrole podrobiť. Tieto súdy naproti tomu nie sú príslušné na rozhodovanie o zlučiteľnosti štátnej pomoci alebo schémy štátnej pomoci s vnútorným trhom. Podľa ustálenej judikatúry totiž toto posúdenie patrí do výlučnej právomoci Komisie, ktorej konanie podlieha preskúmaniu súdmi Únie (pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. septembra 2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, body 31 a 32, ako aj z 2. mája 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, bod 46 a citovanú judikatúru).

41 Podľa ustálenej judikatúry navyše konanie vymedzené v článku 108 ZFEÚ nemôže nikdy smerovať k výsledku, ktorý by bol v rozpore s osobitnými ustanoveniami Zmluvy o FEÚ. Pomoc, ktorá ako taká, alebo z hľadiska niektorých svojich podmienok porušuje ustanovenia alebo všeobecné zásady práva Únie, tak nemôže byť vyhlásená za zlučiteľnú s vnútorným trhom. Pokiaľ sú totiž podmienky pomoci alebo schémy pomoci tak neoddeliteľne spojené s predmetom pomoci alebo schémy pomoci, alebo s ich fungovaním, že nebude možné posúdiť ich samostatne, ich účinok na zlučiteľnosť alebo nezlučiteľnosť pomoci alebo schémy pomoci ako celku sa musí nevyhnutne posúdiť v rámci postupu podľa článku 108 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. mája 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, bod 48 a citovanú judikatúru, ako aj z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, body 96 a 97, ako aj citovanú judikatúru).

42 Posúdenie takýchto podmienok teda nepatrí do právomoci vnútroštátnych súdov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. mája 2019, A-Fonds, C-598/17, EU:C:2019:352, bod 47, ako aj citovanú judikatúru).

43 Treba rovnako pripomenúť, že uplatnenie pravidiel Únie v oblasti štátnej pomoci spočíva v povinnosti lojálnej spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi na jednej strane a Komisiou a súdmi Únie na druhej strane, v rámci ktorej každý koná podľa úlohy, ktorá sa mu zveruje Zmluvou o FEÚ. Vnútroštátne súdy musia v rámci tejto spolupráce prijímať všetky všeobecné alebo osobitné opatrenia potrebné na zabezpečenie plnenia záväzkov vyplývajúcich z práva Únie a neprijímať žiadne opatrenia, ktoré by mohli ohroziť dosiahnutie cieľov Zmluvy, ako to vyplýva z článku 4 ods. 3 ZEÚ. Vnútroštátne súdy sa tak musia najmä zdržať prijímania rozhodnutí, ktoré sú v rozpore s rozhodnutím Komisie týkajúcim sa zlučiteľnosti štátnej pomoci s vnútorným trhom, ktorej posúdenie patrí do výlučnej právomoci tejto inštitúcie, ktorej konanie podlieha preskúmaniu súdom Únie (pozri v tomto zmysle rozsudky z 15. septembra 2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, body 33 a 34, ako aj citovanú judikatúru, a zo 17. októbra 2024, NFŠ, C-28/23, EU:C:2024:893, bod 59).

44 V prejednávanej veci vyplýva zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, že mechanizmus záporného stimulu, spochybnený vo veci samej, predstavuje podmienku fungovania schémy pomoci podľa rozhodnutia SA.43756, čo bolo navyše potvrdené v rámci vyjadrení na pojednávaní. V tejto súvislosti totiž najmä z odôvodnení 43, 44, 47, 48, 50 a 51 rozhodnutia SA.43756 vyplýva, že práve na základe mechanizmu záporného stimulu spochybneného vo veci samej sa *in fine* určuje výška pomoci individuálne poskytovanej hospodárskym subjektom, ktorí majú prospech z predmetnej schémy pomoci z titulu svojho zápisu do registra. Tento mechanizmus teda umožnil Komisii dospieť k záveru, že práve v prípade projektov zapísaných do registra táto schéma pomoci spĺňa podmienku proporcionality.

45 Vzhľadom na judikatúru pripomenutú v bode 41 tohto rozsudku preto uvedenú podmienku, ktorá je neoddeliteľne spojená s fungovaním dotknutej schémy pomoci, nemožno posudzovať oddelene od tejto schémy.

46 Z tejto istej judikatúry navyše vyplýva, že Komisia nemohla vyhlásiť schému štátnej pomoci, ktorá je predmetom rozhodnutia SA.43756, za zlučiteľnú s vnútorným trhom na základe článku 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ bez toho, aby sa vopred ubezpečila, že táto schéma pomoci neporušuje okrem iného ďalšie relevantné ustanovenia alebo všeobecné zásady práva Únie (pozri analogicky rozsudok z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 100).

47 Z toho v prvom rade vyplýva, že ak by sa vnútroštátnemu súdu v rámci vykonávania tejto schémy pomoci umožnilo vyjadriť sa k zákonnosti tohto mechanizmu záporného stimulu z hľadiska článku 3 smernice 2009/28, znamenalo by to v podstate priznať tomuto súdu právomoc nahradiť posúdenie vykonané Komisiou v rozhodnutí SA.43756 svojím vlastným posúdením a umožniť mu v rozpore s judikatúrou citovanou v bode 40 tohto rozsudku zasahovať do výlučných právomocí vyhradených tejto inštitúcii, pokiaľ ide o posúdenie zlučiteľnosti štátnej pomoci s vnútorným trhom, ako aj porušiť svoju povinnosť lojálnej spolupráce s inštitúciami Únie uvedenú v bode 43 tohto rozsudku (pozri analogicky rozsudok z 15. septembra 2016, PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, body 36 a 37).

48 Skutočnosť, že v rozhodnutí SA.43756 sa výslovne neuvádza smernica 2009/28, najmä jej článok 3, ktorého sa týka položená otázka, je v tejto súvislosti irelevantná.

49 Cieľom schémy pomoci, ktorá je predmetom tohto rozhodnutia, je, ako to vyplýva z odôvodnení 2 až 4 a 34 tohto rozhodnutia, práve podporovať v Taliansku výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie iných ako fotovoltická energia, a ako sa uvádza v odôvodnení 31 daného rozhodnutia, oznámená schéma, ktorá zodpovedá schéme dotknutej vo veci samej, bola posúdená najmä z hľadiska usmernenia na roky 2014 – 2020. V bode 107 tohto usmernenia, na ktorý odkazuje odôvodnenie 36 rozhodnutia SA.43756, sa pripomína, že Únia si stanovila ambiciózne ciele v oblasti zmeny klímy a energetickej udržateľnosti, že niekoľko legislatívnych aktov Únie, ako je smernica 2009/28, už podporuje dosahovanie týchto cieľov, a že za určitých podmienok môže byť štátna pomoc vhodným nástrojom, ktorý prispeje k dosahovaniu cieľov Únie a súvisiacich vnútroštátnych cieľov.

50 Keď teda Komisia v rozhodnutí SA.43756 posúdila zlučiteľnosť tejto schémy pomoci s vnútorným trhom vrátane podmienky jej fungovania, ktorou je mechanizmus záporného stimulu, nevyhnutne zohľadnila smernicu 2009/38.

51 V druhom rade, pokiaľ ide o posúdenie súladu mechanizmu záporného stimulu s článkom 4 smernice 2018/2001, či s jej článkom 6, na ktorý sa odvoláva najmä Komisia, treba uviesť, že je pravda, že táto smernica bola prijatá po rozhodnutí SA.43756, takže sa nemožno domnievať, že by Komisia v rámci tohto rozhodnutia nevyhnutne posúdila tento mechanizmus a ubezpečila sa, že neporušuje žiadne z týchto dvoch ustanovení.

52 Na jednej strane však vzhľadom na to, že schéma pomoci zavedená vyhláškou z 23. júna 2016 bola schválená Komisiou na základe uvedeného rozhodnutia, spadá pod pojem „existujúca pomoc“ v zmysle článku 1 písm. b) bodu ii) nariadenia 2015/1589.

53 V článku 108 ods. 1 ZFEÚ sa priznáva Komisii právomoc v spolupráci s členskými štátmi priebežne preskúmavať schémy pomoci existujúce v týchto štátoch. Toto preskúmanie môže viesť Komisiu k tomu, aby dotknutému členskému štátu navrhla príslušné opatrenia, ktoré si vyžaduje postupný rozvoj alebo fungovanie vnútorného trhu, prípadne aby rozhodla o zrušení alebo zmene pomoci, ktorú považuje za nezlučiteľnú s daným trhom (rozsudok z 18. júla 2013, P, C-6/12, EU:C:2013:525, bod 40 a citovaná judikatúra).

54 Navyše v rámci priebežného preskúmavania existujúcich schém pomoci zostáva právna situácia nezmenená až do prípadného akceptovania návrhov príslušných opatrení dotknutým členským štátom alebo až do prijatia konečného rozhodnutia Komisiou (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. októbra 2001, Taliansko/Komisia, C-400/99, EU:C:2001:528, bod 61).

55 Posúdenie zlučiteľnosti existujúcej schémy pomoci s vnútorným trhom tak naďalej patrí do výlučnej právomoci Komisie, ktorej konanie podlieha preskúmaniu súdmi Únie v súlade s judikatúrou pripomenutou v bode 40 tohto rozsudku.

56 Navyše v prejednávanej veci Komisia v oznámení s názvom „Usmernenia o štátnej pomoci v oblasti klímy, ochrany životného prostredia a energetiky na rok 2022“ (Ú. v. EÚ C 80, 2022, s. 1), ktoré 18. februára 2022 nahradilo usmernenie na roky 2014 – 2020, navrhla členským štátom z titulu „príslušných opatrení“ v zmysle článku 108 ods. 1 ZFEÚ, aby v prípade potreby zmenili svoje existujúce schémy pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky tak, aby boli v súlade s uvedenými usmerneniami, najneskôr 31. decembra 2023.

57 Táto lehota ešte 4. apríla 2022, ani 2. mája 2022, keď boli vystavené faktúry, ktoré viedli k sporu vo veci samej a ktoré sú uvedené v bode 21 tohto rozsudku, neuplynula.

58 Na druhej strane by akákoľvek zmena mechanizmu záporného stimulu, o ktorý ide vo veci samej, mohla z dôvodu prípadného zvýšenia intenzity pomoci, ktoré by z toho mohlo vyplynúť, ovplyvniť posúdenie zlučiteľnosti dotknutej schémy pomoci s vnútorným trhom. Tento mechanizmus je totiž neoddeliteľne spojený s fungovaním tejto schémy a bez uvedeného mechanizmu je možné, že Komisia by sa domnievala, že predmetná schéma pomoci nie je primeraná a že v dôsledku toho by ju nevyhlásila za zlučiteľnú s vnútorným trhom. Takáto zmena by teda podľa článku 4 ods. 1 nariadenia č. 794/2004 predstavovala „zmenu existujúcej pomoci“, a teda „novú pomoc“ v zmysle článku 1 písm. c) nariadenia 2015/1589, ktorá podlieha povinnosti oznámenia podľa článku 108 ods. 3 ZFEÚ a ktorej posúdenie zlučiteľnosti s vnútorným trhom patrí v súlade s judikatúrou pripomenutou v bode 40 tohto rozsudku do výlučnej právomoci Komisie, ktorej konanie podlieha preskúmaniu súdmi Únie.

59 Konštatovanie uvedené v predchádzajúcom bode platí aj pre prípad, že by zmena tohto mechanizmu nebola vykonaná *erga omnes*, ako to požaduje Tiberis v prejednávanej veci, ale len v prospech konkrétneho príjemcu, akým je Tiberis. Súhlas Komisie s vykonaním schémy štátnej pomoci v rozhodnutí o nevznesení námietok je totiž platný len pri rešpektovaní všetkých skutočností, ktoré táto inštitúcia zohľadnila v danom rozhodnutí na účely posúdenia zlučiteľnosti tejto schémy s vnútorným trhom (pozri analogicky rozsudok z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 83). Schéma pomoci, ktorá by sa vykonávala na individuálnej úrovni bez toho, aby zodpovedala schéme pomoci, ktorá bola oznámená a schválená Komisiou, by sa tak tiež mohla považovať za „novú pomoc“ v zmysle článku 1 písm. c) nariadenia 2015/1589 (pozri analogicky rozsudok z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 86).

60 Súdny dvor už rozhodol, že samotné zavedenie štátnej pomoci nemôže vyplývať zo súdneho rozhodnutia, ale podlieha posúdeniu vhodnosti, ktoré nepatrí do právomoci súdu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. januára 2023, DOBELES HES, C-702/20 a C-17/21, EU:C:2023:1, bod 76).

61 Navyše je pravda, že v bodoch 121 a 122 rozsudku z 12. januára 2023, DOBELES HES (C-702/20 a C-17/21, EU:C:2023:1), Súdny dvor uviedol, že pokiaľ vnútroštátny súd rozhoduje o návrhu na vyplatenie protiprávnej pomoci, ktorá nebola oznámená Komisii, tak právomoc v oblasti preskúmania štátnej pomoci, ktorú právo Únie zveruje tomuto súdu, musí v zásade viesť k zamietnutiu tohto návrhu, pričom však uznal, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu, ktorým sa žalovanému ukladá povinnosť pomoc vyplatiť, ale pod podmienkou, že dotknuté vnútroštátne orgány túto pomoc vopred oznámili Komisii a že táto inštitúcia poskytla svoj súhlas alebo sa jej súhlas považuje za poskytnutý, je tiež takej povahy, že môže zabrániť tomu, aby bola nová pomoc vyplatená v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ, ako aj článkom 2 ods. 1 a článkom 3 nariadenia 2015/1589.

62 Túto judikatúru však nemožno preniesť na kontext prejednávanej veci, a preto nemôže spochybniť konštatovanie, ktoré vyplýva zo skutočností uvedených v bodoch 52 až 60 tohto rozsudku. V prejednávanej veci právomoc vnútroštátneho súdu rozhodovať o žalobe vo veci samej nemôže zabrániť poskytnutiu novej pomoci v rozpore s článkom 108 ods. 3 ZFEÚ, ako aj článkom 2 ods. 1 a článkom 3 nariadenia 2015/1589. Ako to totiž vyplýva z bodu 58 tohto rozsudku, každá zmena mechanizmu záporného stimulu podlieha povinnosti oznámenia podľa článku 108 ods. 3 ZFEÚ, pričom posúdenie zlučiteľnosti tejto zmeny s vnútorným trhom patrí do výlučnej právomoci Komisie, ktorej konanie podlieha preskúmaniu súdmi Únie.

63 Zo všetkých uvedených skutočností vyplýva, že právo Únie bráni tomu, aby vnútroštátny súd posudzoval súlad mechanizmu záporného stimulu, o ktorý ide vo veci samej, s ustanoveniami článku 3 smernice 2009/28 alebo článku 4 smernice 2018/2001, keďže tento mechanizmus je neoddeliteľne spojený s fungovaním schémy štátnej pomoci, ktorú Komisia rozhodnutím SA.43756 vyhlásila za zlučiteľnú s vnútorným trhom.

64 V dôsledku toho výklad článku 3 smernice 2009/28 alebo článku 4 smernice 2018/2001 nie je na účely vyriešenia sporu vo veci samej relevantný.

65 Z uvedeného vyplýva, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je neprípustný.

O trovách

66 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

Návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podala Consiglio di Stato (Štátna rada, Taliansko) rozhodnutím z 8. augusta 2023, je neprípustný.

Podpisy